

INTERJÚ DÚLL ANDREA KÖRNYEZETPSZICHOLOGUSSAL

Dénes Eszter, Turi Attila

▼Fotó: Pixabay

15

Minden edukációs folyamat valamilyen fizikai térben megy végbe. Ezzel a fizikai környezettel azonban nem foglalkozunk eleget, mintha másodlagos, vagy akár alacsonyabb rendű tényező lenne a pedagógiai folyamatban. Az omladozó, faluvégi kisiskolában is elérhet csodálatos eredményeket egy pedagógus, mint ahogyan a kacsalábon forgó óvodában is folyhat rettenetes nevelőmunka. Az edukációs folyamat színterével ennek ellenére érdemes foglalkozni, hiszen nyilvánvaló, hogy egy támogató környezetben egyszerűbb jó eredményt elérni. De talán ennél is fontosabb az, hogy az óvoda, majd az iskola az otthon után a második legjelentősebb hely az emberek életében. Az óvoda- és iskolaköteles korosztály, mely a lakosság több mint tíz százaléka, idejének több mint egyharmadát ezekben az intézményekben tölti. Ennélfogva könnyen belátható, hogy az óvodák és az iskolák építése és működtetése nemzetgazdasági szinten is érzékelhető anyagi forrásokat emészt fel. Végül ne feledkezzünk meg arról sem, hogy minden ember alkotta tér egyszer mind üzenet is. Az óvodai és az iskolai környezet közösség- és identitásképző szerepe erős. Az iskola olyan szuggesztív környezet, amely az egyén társadalomban betöltött helyéről is komplex módon vall. Mindemellett az iskola a szocializáció fontos terepe. Az ilyen épületek elsődleges feladata, hogy komfortos kereteket adjon a gyermekeknek. Az épület ezen túl is hordozhat azonban jelentést, hiszen tágabb értelemben, közvetve alakítja használóinak életét. Minderről dr. Dúll Andrea környezetpszichológust kérdezte a 2018-ban készített interjú során az építészek „képviselőjeként” Turi Attila és Dénes Eszter.

› Az ma már nem kérdés, hogy az épített környezet és a használó között létezik érzelmi kapcsolat. Vajon mennyire fontos a helyhez való kötődés? Az otthon, az otthonosság érzését keressük ezekben a terekben? A nevelési intézményekben, különösképpen az óvoda és a bölcsőde esetében építészként az otthonosság érzését kellene prezentálnunk?

Ez a kérdés legalább annyira foglalkoztatja a pszichológusokat, mint az építészeket. Amennyiben otthonról, vagy otthonosságról beszélünk, akkor ebben benne van egyfajta idealitás: a béke szigete, az „otthon, édes otthon” érzése. Ugyanakkor tudni kell, hogy ez a fogalom nem feltétlenül pozitív, hiszen vannak nagyon rossz otthonok, amelyekben az emberek mégis otthon vannak. Egy olyan teret, ahová gyakran járok, és ahol sok időt töltök, otthonosnak nevezem, de valójában nem ez az otthonosság. Az is-

merősség, a megszokottság érzete az otthonosság alapja.

› Az otthonosság összefügg a védelemmel? Az ember azért épít, mert nincsenek meg azok a védelmi eszközei, mint egy állatnak. Nincs olyan hosszú szőre, ezért temperálnia kell a környezetét, védekeznie kell. Behúzódtunk egykor a barlangba, ahol menedéket találtunk a hideg ellen, és ahol csak egy irányból jöhetett az ellenség.

Az otthonnak létezik olyan értelmezése, mely egy gyakran használt térben a biztonság, a védelem érzését emeli ki. Ez nagyon elemi dolog, mert azt is jelenti, hogy jól eligazodom ebben a térben: látom, hogy hol van a bejárat, a fényforrás. Ha ezt a teret sokszor használom, akkor ezek az elemi érzékelések is rendkívül fontosak. Ezáltal kapcsolódik ez a kérdés az óvodához, az iskolához, vagy bármilyen olyan tér-

hez, ami nem az elsődleges territórium. Az elsődleges territórium azt jelenti, hogy az otthon a pszichológiai értelemben leginkább kitüntetett, legfontosabb tér. Lehet, hogy építészetileg ez kérdés, de mivel a gyerekek sok időt töltenek ezekben a terekben, elemi pszichológiai szempontból mindenképpen otthonos lesz. Ebben a differenciált otthon értelemben azonban lehet, hogy nem lesz egy facilitáló tér, nem serkenti a gyerekek fejlődését, vagy bizonyos tekintetben visszaveti, de otthonos lesz, mert sok időt töltenek ott, a testük egy nagyon biztonságos, védett – a szó nem kizárólag pozitív értelmében – kontextust alakít ki a térrel. Ettől pedig például egy óvodának az óvoda otthonosnak lesz. Nem véletlenül szoktuk mondani: második otthonunk az iskola, bár inkább a hagyományos értelemben használjuk ezt a mondást...

› Ha otthonossá válik mindenképpen, akkor hogyan tudom építészként ezt egy ideális otthonélményhez visszacsatolni, kezdve a biztonságtól egészen a legfinomabb hatásokig? Lehet-e ehhez hozzárendelni térkapcsolati sémákat, anyagokat, színeket?

Mivel az otthon pszichológiai értelmezése nem azonos az otthon általános értelmezésével, nem szabad a gyerekeket félrevezetni. A használatból világosan látszik, hogy ez nem az otthon, ugyanakkor számtalan dimenzióban otthonoszerű lehet. Fontos az illeszkedés az életkori sajátosságokhoz: az óvodáskorú gyerekeknek egyedi térhasználati preferencia például, hogy ő minden pontból szereti látni az óvónőt, ugyanakkor az nem feltétlenül igénye, hogy őt is lássák. Ehhez képest a kiskamasz korban ez már a rejtőzködési igényben jelenik meg. Ha ilyen dimenziókra bontjuk le ezt a kérdést, akkor azt mondom, hogy az otthonoszerűség minden esetben életkorhoz illesztve érvényes, az azonban utópia, hogy az óvodának otthonnak kell lennie. A környezetpszichológus a saját empirikus módszereivel azonban meg tudja mondani, mi az a négy-öt alapvető dimenzió, amelyre az építésznek figyelemmel kell lennie ahhoz, hogy otthonoszerűbb legyen. Ugyanakkor vannak olyan fontos szempontok is egy ilyen intézmény tervezésénél, amelyeket az otthontól nem várunk el feltétlenül. Ilyen például az, hogy kreativitást serkentő környezetet hozzunk létre.

› Nyilvánvaló, hogy nem kell az otthon szerepét átvennie egy ilyen intézménynek, de vajon mennyire fontos, hogy az egészen kis térrészlet is összefüggésben legyen a nagyobbakkal, ezáltal az egészszel, hogy az ebben az értelemben egyre táguló világ koherensen épüljön föl a gyermek számára? Kellene-e bizonyos értelemben saját térrészeknek kinevezhető helyek, amelyek a „mi világunk”, a „mi terünk”, azaz amelyekről elmondhatjuk, hogy én ebben az ablakfülkében szeretek ülni, én itt szeretek bandázni, mi ebben a homokozóban építünk?

Ezt a fajta létmódot, ahogyan elkezdjük felépíteni a világunkat, tényleg az ott-

▼ Fotó: Pixabay

honból kilépve kezdjük el, és az adja az ősmintát. Ebből a szempontból is nagyon fontos, hogy minél kisebb egy gyerek, annál inkább – pszichológiai szempontból – közelítsünk ehhez. Legyenek meg ezek az otthonoszerű dimenziók. Azt gondolnánk, hogy az életkor előrehaladtával az embernek egyre kevésbé van erre szüksége. Pedig egy munkahelyen, vagy egy városban ez az otthonosságélmény szintén elő tud állni. Adott esetben meg tudnánk vizsgálni, hogy hol van a kerületben, az utcában, egy bérházban az a lépték, ahol ez az élmény megadható. Ha gazdagodna erre vonatkozóan a pszichológus és az építész tudása, akkor az minden bizonnyal – félretéve az utópiákat – egy jobb életminőséghez vezető környezetet eredményezne.

› Éppen ma, a településképi arculati kézikönyvek által is fémjelzett új szemlélet megjelenésével lenne igazán fontos, hogy egy településen belül is megtaláljuk ezeket a tereket. Vannak olyan akupunktúrás helyek, amelyeket ha megnyomunk, akkor az kihát a település egészére. Olyan pontokra meg felesleges energiát fektetni, amelyek érzéketlenek ebből a szempontból, mert az csak fájni fog.

Raadásul széttördeli az egészet. Igen, ez valóban fontos lenne, de alapjaiban más gondolkodást feltételez...

› Bizunk benne, hogy a szemléletváltás elindult. Visszatérve az edukációs terekhez, ön úgy fogalmazott, a tér facilitálható, azaz a környezet segíthet vagy gátolhat bizonyos dolgokat. Az építész számára azonban nem világos minden esetben, melyik irányba visz egy-egy döntése.

Ez pszichológiailag sem mondható meg egyszerűen. A gondolkodásmódban rejlik, ugyanis mindennek az alapja: tudnom kell, mit akarok facilitálni. Amennyiben ez történetesen a tolerancia, abban az esetben sincs kész recept, hogy akkor például tessék nyílt tereket tervezni. Ugyanakkor, ha pszichológiai szempontból is átgondoljuk a térkonceptiót, akkor implicit módon tudom serkenteni az elfogadást például a transzparenciával. Ha a térszerkezet lehetővé teszi, hogy a gyermek többféle reakciót is lásson egy helyzetre, akkor ez a működés az ő elfogadási készségét fogja erősíteni. Ha a társas kapcsolatokat kívánjuk facilitálni, akkor ahhoz tudni kell, hogy pontosan milyen társas kapcsolatokat, mert a versengés és a verekedés is az, és bizony ez is megjelenhet – korántsem pozitív hatásként. Az óvodában, iskolában lévő terek egyfajta társas működésre szocializálnak. Olyan üzenet hordoznak, mely hosszú időn keresztül hat, jelentős mértékben nem tudatosul, éppen ezért nagy a jelentősége. Arról üzen, hogy téged az adott társada-

lom idevalónak gondol, erre a helyre. Te ezt érdemled, ez a te helyed, te ilyen vagy!

› **Egy ilyen, az alaprajzból következő egyszerű dolog is állhat a mögött a minősítés mögött, hogy „ez a csoport agresszív”?**

Ha valaki folyton olyan téri szituációban tartózkodik, ahol zsúfoltság van, és folyton korlátozott a hozzáférés a forrásokhoz, akkor ez – evolúciós alapon nyugodva – az agresszió irányába serkenti a viselkedést. Ugyanakkor – az emberi beavatkozásokon, kapcsolatokon túl – téri beavatkozásokkal, színekkel és egyéb belsőépítészeti mozzanatokkal ezen jelentősen lehet lazítani. Végtelemül hiszek a térszerkezet fontosságában. A tér kapcsolatot teremthet, de el is választhat, így jelentős szocializációs elem. A hatásokat azonban egészen a szocializációig vinném. „Nevel a tér” – szokták mondani, de én inkább a szocializáció kifejezést preferálom: az adott lehetőségek mentén úgy zajlik a viselkedés, mint ahogy a víz folyik a réseken vagy a patakmederben: arra folyik, amerre lehetősége van. A viselkedés – sok tekintetben – úgy zajlik, ahogyan a környezet lehetővé teszi, vagy épp kikényszeríti – anélkül, hogy észrevennénk.

› **Eddig társas interakciókról, kapcsolatokról esett szó, melyek valóban rendkívül fontosak. Ma azonban hasonlóképpen nagy jelentőséget tulajdonítanak az esztétikának, a vizuális nevelésnek, melyet már az óvodában ajánlott elkezdni.**

Ezt elkezdjük akkor is, ha nem akarjuk... A pszichológia szempontjából az esztétikai hatások másodlagosak. Pszichológiailag – nagyon leegyszerűsítve – azt mondjuk, hogy az a szép, amit a felhasználó annak tart. Ugyanakkor tudjuk, hogy ez csak egy pszichológiai vélekedés, és ebből a gondolatmenetből nem következik az, hogy olyannak is kell lennie. Ha meg akarjuk érteni, hogy egy szép környezet hogyan hat, akkor érdemes lebontani a szépség pszichológiai hatásait a harmóniától kezdve a koherenciáig, az ismerősséig. Furcsa, de egy, a magas esztétika szerint értékte-

len dolgot is szépnek élünk meg, ha azt megszoktuk, ha az ismerős számunkra, mert például valamire emlékeztet. A szépség ugyanis részben érzelem. Amikor azonban tudatos esztétikai, vizuális nevelésről van szó, az nem feltétlenül a pszichológia hatásköre, mert ehhez a pszichológia – mint a fentebb kifejtettekből is kiténik – talán túl elfogadó.

› **Az 1900-as évek elején épült iskolák esetében a nemzeti romantika szinte alapelvárás volt. A koncepció része volt, hogy a gyermeki tudatalattiba a magyar kultúra, a népi építészet bizonyos elemeit átmentsék. Ennek egyik szép példája a Zrumezky-féle Áldás utcai, vagy a Kós Károly által tervezett Városmajor utcai épületegyüttes. A megjelenített formák, az anyaghasználat, a részletek művészete a mai napig a legkedveltebb iskolaépületek közé emelik őket, noha a térkoncepció ma már pedagógiai szempontból nyilván túlhaladott.**

Amiről beszélünk, az nem pusztán a szépség. Pszichológiailag meg tudjuk érteni ezeket a telitalálatokat is, vissza tudjuk fordítani a szépség nyelvére, számba véve olyan hagyományos esztétikai minőségeket, mint a harmónia, az idő, a történetiség, az archetípusok. Ez azonban pszichológiailag más síkon is értelmezhető, mely folyamatnak az áll a végén, hogy szépnek látjuk.

› **Mekkora a jelentősége az archetípusok alkalmazásának? Száz emberből feltehetően kilencvenkilenc ugyanazt fogja lerajzolni házként, éljen bárhol is a világban: magas tető, ablak, ajtó... Állítólag olyan égtájakon is ezt vetik papírra a gyerekek, ahol csak lapos tetős ház van. Egyesek szerint azért, mert a felső - középső - alsó világ archetipikus felépítése jelenik meg. Jung azt mondja, hogy ez nem tanult dolog, ez mélyen gyökerezik bennünk akkor is, ha nem láttunk rá példát a környezetünkben. Vajon milyen hatású, ha nem leljük fel ezek visszhangját a gyermekintézményekben? Van, aki szerint ez sok probléma forrása lehet. Megszokható bármilyen környezet, de mégsem ugyanaz...**

Egészen biztos, hogy nem ugyanaz, de én nem ismerek olyan vizsgálatot, ami egyértelműen megfogalmazná, hogy ha nem rezonálunk ezekre az archetipikus, nagyon mély épületsémákra, akkor annak milyen következményei vannak. Ugyanakkor fontos, hogy a bennünk létező épületsémákra lássunk példát, és erre nagyon jó helyszínek lehetnek ezek az ún. második otthonaink. Szülöként magam is úgy vélem, érdemes arra hangsúlyt fordítani, hogy egy adott épület az ember kultúráját, hovatartozását közelje a gyerekekkel.

› **Keressük ezeket a fogódzókat?**

A fogódzókat keressük, hogy megértsük, milyen a világ. Az ember fejlődésébe be vannak huzalozva ezek a miért fázisok. Sok szülő rémálma, mikor a gyerek végtelen számú miért kérdést tesz fel... Ha filozofikus alkat lennék, azt is mondanám, hogy erről szól az élet: keressük a válaszokat, a jelentéseket – ki vagyok én a világban? Ennek legkisebb eleme, hogy miért fúj a szél, nagy eleme, hogy magyar vagyok, még nagyobb eleme, hogy európai vagyok ... mindannyiunkban ott van a jelentés keresése. Fiatal felnőttkorra általában már tudjuk a választ arra a kérdésre, hogy ki vagyok én a világban. A felnőttkor az alkotás, a családalapítás időszaka, míg a szépkor feladata, hogy a fejünkben helyreálljon a világ. A halálunk előtti visszatekintés során pedig, ha életünket sikeresnek értékeljük, akkor kialakul az én integritásának érzése – vallja Erikson –, és ez a legvégső fázis a fejlődésünkben.

› **A tervezés során szabványok sora segíti az építést, melyek ajánlásai elsősorban a fizikai jólléthez kapcsolódnak, például a méret, a bevilágítás, vagy a biztonság használat terén. Ajánlást nem talál azonban arra vonatkozólag – hacsak nem Waldorf-óvodát tervez, ahol színeket, formákat határoznak meg az emberi lélekre gyakorolt hatás alapján –, milyen egy olvasható tér, az egyes koncepciókhoz milyen anyag- és színhasználat kapcsolódhat. Természetesen építésztként van elképzelésünk, de miben tud a környezet-**

pszichológia segíteni? Vannak olyan empirikus adatok, amelyek egy szabványhoz hasonlóan működhetnek?

A környezetpszichológia célja nem egy újabb, immár pszichológiai szempontú szabvány megalkotása. Az építéssel való személyes konzultáció során tudunk – egy adott projekt esetében, megismerve a helyszínt, a populációt, az életkort, az adott tulajdonsághalmazt – optimalizálni bizonyos elemeket, illetve el tudjuk mondani az adott térkonceptió előnyeit és hátrányait, a várható hatásokat. Ezzel szemben a munkalélektan, vagy az ergonómus meghatározhatja az ideális világítás mértékét, vagy a fal színét a gyerek gyorsabb emésztéséhez – ez a fajta gondolkodásmód bizonyára beilleszthető bizonyos mozzanatokba, de a környezetpszichológia nem ezt az utat követi. Minden egyes esetben a személy és a környezet összeállítását kell vizsgálni, az aktuális szituáció figyelembevételével. Környezetpszichológusként nem tudom, hogy építésszerűen milyen egy jó óvoda, de azt meg tudom mondani az adott projektre nézve, hogy az a bizonyos óvoda milyen lesz. Ez a tudomány a 70-es évektől fogva keresi, kutatja az összefüggéseket. Tudunk általánosítani, de mindig a konkrét talaján. A könyveimben vannak tézises megállapítások, például, hogy a nagy belmagasságú terek növelik a mozgásos aktivitást, míg a színes falak inkább a verbalitást fokozzák. Mindezt azonban a konkrét helyzetre kell alkalmazni. Teoretikusan ez kijelenthető, de arra a kérdésre, hogy ezt protokollá tegyük-e, szívesebben mondanám, hogy ne.

› Ha mechanizmussá válik, akkor a legnagyobb gondolat is meghal, és visszatérünk a títustervek világába... Fontos lenne, hogy egy oktatási intézmény esetében a tervezés része lenne egy környezetpszichológiai konzultáció is. Mennyire gyakori, hogy kikérik az ön véleményét?

Ma rengeteg ilyen intézmény épül vagy kerül felújításra, és egyre többen keresnek meg, mert fontosnak érzik, hogy ne pusztán az intuícióna hagyatkozzanak, hiszen van egy szakma, ami az építészeti szolgálatába állhat.

› Talán erősebb kapcsolatról van itt szó. Amikor az építész házat tervez, egyfajta köpenyt borít egy testre, mely nem csupán fizikai, hanem lelki és szellemi test is. Segítenek ugyan, de a szabványok világánál kifejezőbb és mélyebb az, amit egy ház jelent. Azt azonban, hogy mi az a test, amit be kell borítani, nem tudja igazán az építész, hiszen nem is az ő dolga. Az ősi legenda úgy tartja, hogy Salamon – minden égi és földi bölcsesség birtokosa – tudta, hogy mi a templom, ismerte a főbb méreteket, de képtelen volt felépíteni azt, ezért kellett Hírámot elhívnia, mert ő képes volt erre. Minden építész Hírámot utódja. Ha mi azt képzeljük, hogy tudjuk a templom szent méreteit, akkor tévedünk.

Pszichológusként mi sem tudjuk, mi a templom, de valamit azért tudunk róla... Egy iskola esetében rajtunk kívül szakértő segítséggel bevonható a pedagógus, vagy a diák is. Sajnos még ma is él az a nézet, miszerint az iskolában nem kell hogy jól érezze magát a diák, mert oda tanulni jár, éppen ezért nem kell hogy otthonos legyen, a tér pedig nem a diáké.

› Általában kevés szó esik a nevelőről, vagy a pedagógusról, még kevesebb a szülőről, pedig ők is használói a térnek.

Egy gyerekeknek tervezett tér nem működik, ha benne a felnőtt felhasználó nem érzi magát jól, hiszen bizonyos életkorig a gyermek nem használja egyedül a teret. Ebben az értelemben a felnőttnek nem kiszolgáló vagy útjelző tábla szerepe van, a térnek ugyanolyan fokú és típusú komfortot kell biztosítania számára is. A kérdés az, hogyan lehet egy teret úgy kialakítani, hogy az azonos mértékben és minőségben adjon használhatóságot a gyerekeknek és a felnőttnek. Meddig tárgitsuk ezt a kört, kapjon-e benne helyet a szülő? Itt jön be a képbe a környezetpszichológia. A magyar nyelv nagyon szépen fejezi ezt ki: teret kap a szülővel való beszélgetés az iskolában, a látogató a kórházban... Ne feledkezzünk meg a pedagógusról, akinek kongruensen kell alkalmaznia a teret, abban az esetben is, ha ő történetesen egy régi vágású, fehér köpenyes „típus”. Ezért jó, ha a rugal-

masság bekerül a tervezési szempontok közé, fontos, hogy a tér be tudjon fogadni többféle tantervet és lehetőséget.

› Mi hat a környezetben a gyerekre, és milyen mértékben? Külön lehet-e választani a teret a pedagógustól?

A környezetpszichológia nagyon izgalmas álláspontot képvisel, miszerint egyszerre hat a kettő, azaz nem értelmezhető külön a pedagógus (vagy a gyerek) hatása a tér hatásától. Maga a pszichológia ebből az összetett valóságból azt a metszetet ragadja ki, ami az emberi viselkedés. A környezetpszichológia feladata, hogy ezt visszategye a valós téri kontextusba. Ez pedig azért fontos, mert hiába tervezi meg valaki a világ legszebb és legjobb terét, ha azt a használat nem igazolja. Ha növelhető a jó használat esélye és a gyerekekkel való komplex hatás hatékonysága, vagyis ha a használatot bevonom a tervezésbe mint szempontot, akkor a tér – önálló ereje mellett, azaz nem szolgálai módon – ezt támogatja, mederbe tereli. Amennyiben ez a használat pedig az általunk elsődlegesen definiált mederben folyik, akkor a gyerek észrevétlenül nagyon komplex hatást kap. A környezet tehát minden síkon hat, kezdve attól, hogy a retinán hogyan képeződik le a fény, a hangok hogy verődnek vissza a fülben levő szőrsejtekre, egészen addig, hogy mekkora vagyok én a belmagassághoz képest, hol tudom a testem végigpozicionálni a folyosón, eközben mit látok, és milyen interakciók jöhetnek létre az ott tartózkodókkal. A humán hatások tehát nem szálazhatók le a környezeti hatásokról.

› Eddig a falakon belül mozogtunk, de ezekhez az intézményekhez rendszerint udvar vagy kert kapcsolódik, amelyekre méltatlanul kevés figyelem jut.

Először is ezek az intézmények valamilyen téri helyzetben vannak, van egy megközelítési és egy távozási útvonala. Ezek nem élmény nélküliek! Ahogy nap mint nap megérkezünk, az egy mentális felkészülési folyamat arra a napra. De vajon hol kezdünk megérkezni az iskolá-

▼ Fotó: Pixabay

ba vagy az óvodába, és mit viszünk haza onnan mindennap? Nehezen megközelíthető? Nem nyílik a kertajtó? Ez egy nagyon izgalmas téma. Az iskola vagy az óvoda nagyon erőteljesen formáló környezet, nap mint nap megerősít, megkérdőjelezi vagy megüzeni, hogy ki vagyok a világban.

› **A szakma egyre nagyobb figyelemmel fordul a környezetpszichológia felé, számtalan tanulmányt olvashatunk a kívül-belül jó oktatási intézményekről. Azt**

is látjuk a sajtóban, mi a trend az iskolais az óvodaépítéseterén. Ugyanakkor mintha egyelőre a kettő nem lenne fedésben. A fehér falú, látszóbeton mennyezetű egyenépületek a gyerekek szerint sokszor inkább hasonlítanak egy börtönre vagy kórházra, mint a második otthonukra.

Óvakodnék attól, hogy egy másik szakmával szemben kritikát fogalmazzak meg, az azonban tény, hogy az építészekben van fogékonyság a pszichológia iránt. Ha megkeresnek, mi meg tudjuk mondani, mi az ára egy látszóbetonnak a pszicho-

lógia szempontjából, az adott életkorban milyen üzenetet közvetít. Sokszor arra bátorítjuk az építéset, hogy a jó cél érdekében áldozza be az egészséges dizájnt. Egyes terekben jó megoldás lehet a látszóbeton, míg mások ettől egészen eltérő anyaghasználatot igényelnek. Az, hogy ma érdeklődés mutatkozik az iránt, hogy egy szépen kikiáltott, trendi épület valójában hogyan hat a használóra a pszichológia szempontjából, új jelenség. Az építésetek sokáig azt hitték, egyértelműen tudható, mi a jó az embereknek, hiszen nekik terveznek.

› **Kétségtelen, de ha megnézünk egy szaklapot, a fotókon nem szerepel a környezet, nem látunk embereket..., mert az a komisz kölyök csak elrontaná a fotót. Az egész egy steril, álságos kivágat. Felmerül a kérdés: kinek tervezünk valójában?**

Jó, hogy ez megfogalmazódik a szakmában, de én azért látok egy jobbító szándékú felelősségtudatot is manapság. Van, aki úgy érzi, nincs szükség a pszichológiával mint tudománnyal való kapcsolatra, mely az ő intuíciónál szétzilálja. Ezt is el tudom fogadni. Az én szempontomból azonban a szakmák közötti együttműködés rendkívül inspiráló, és nem célom a másik kompetenciával való vetélkedés. Fontosnak és gyümölcsözőnek tűnik az építéset és a környezetpszichológia közötti hosszú távú együttműködés. A jövő kétségtelenül a pszichológia és az építéset szorosabb kapcsolata.

ENVIRONMENTAL PSYCHOLOGY – AN INTERVIEW WITH ANDREA DÜLL

All processes of education take place in a form of physical space. However, this physical environment is usually not given enough attention—as if it were a secondary, or indeed inferior, aspect of the pedagogical process. It is true that the right kind of teacher can achieve spectacular results in a dilapidated village school or that fancy kindergartens do not always offer the right kind of child care. Nevertheless, the location is well worth addressing, as it is obviously easier to achieve success in a supportive environment. Also, it should be noted that the significance of the kindergarten, and then the school, is second only to that of one's home. An entire age group is required by law to spend more than one third of their life in these institutions. Therefore, it is easy to see that the construction and operation of kindergartens and schools requires such an enormous material effort that it affects the national economy. Finally, we must not forget that all spaces created by man have their specific message. In case of kindergartens and schools, this message is about creating a community and an identity. School is a suggestive environment that provides complex feedback on the individual's place in society, and also an important scene of socialization. The primary purpose of educational buildings is to provide comfort for children. Beyond that, however, they indirectly shape the lives of their users.